

महाराष्ट्र प्लास्टिक व थर्माकॉल अविघटनशील वस्तुंचे (उत्पादन, वापर, विक्री, वाहतूक, हाताळणी, साठवणूक) अधिसूचना २०१८

Government of
Maharashtra

Maharashtra Pollution Control Board
महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ

प्लास्टिकचे विविध प्रकार, उपयोग व त्याचे दुष्परिणाम

प्लास्टिकमध्ये महत्वाचे घटक म्हणजे हाय पॉलीमर, की ज्यामध्ये कार्बन व हायड्रोजन हे मुख्य घटक असतात व दुसऱ्या प्रकारचे प्लास्टिक हे हेट्रोचेन पॉलीमर कंपाऊंट असते की ज्यामध्ये ऑक्सीजन, नायट्रोजन व कार्बन असते. प्लास्टिकचे प्रकार पॉली इथिलीन टेरिपथेलेट, हाय डेनसिटी पॉली इथिलीन, विनाइल, पॉली प्रॉपलीन इ.

प्लास्टिक याचा अर्थ असा पदार्थ ज्याच्यामध्ये पॉलिमर्स जसे पॉलिइथिलीन, टेट्राथॅलेट, हायडेन्सिटी पॉलिइथिलीन, व्हीनाईल, लोडन्सिटी पॉलिइथिलीन, पॉलिप्रोपीलीन, पॉलिस्टायरीन रेझीन, पॉलि स्टायरीन (**थर्मॉकॉल**), नॉन वोवन पॉलिप्रोपीलीन, मल्टी लेअर्ड कोएक्सक्रुडर पॉलिप्रोपीलीन, पॉलिटेट्राथॅलेट, पॉलिअमाईडस, पॉलिमिथाईल, मिथॅअॅक्रीलेट व प्लास्टिक मायक्रो बिडस् इ.

प्लास्टीकचे विविध प्रकार व त्याचे उपयोग

अ.क्र	प्लास्टीकचा प्रकार	उपयोग
१	पॉलीअमाईड्स (पीए) किंवा (नायलॉन)	फायबर, टूथब्रश ब्रिकल्स, ट्यूबिंग, मच्छीमारी रेषा आणि कमी-ताकद मशीन भाग जसे कि इंजिन भाग किंवा तोफा फ्रेम
२	पॉलीकार्बोनेट (पीसी)	कॉम्पॅक्ट डिस्क, चष्मा, ढाली , सुरक्षा खिडक्या, ट्रॅफिक लाइट्स आणि लेन्स
३	पॉलिस्टर (पीईएस)	फायबर व टेक्सटाइल
४	पॉलिथिलीन (पीई)	सुपरमार्केट बॅग आणि प्लास्टिकची बाटल्यांसहित स्वस्त उपयोग मोठ्या आकाराच्या
५	उच्च-घनता पॉलीथिलीन (एचडीपीई)	डिटर्जंटच्या बाटल्या, दुधाचे कपाट आणि मोल्ड प्लास्टिकचे प्रकरण
६	कमी घनता लो-डेन्सिटी पॉलिथिलीन (एलडीपीई)	बाहेरचे फर्निचर , साइडिंग, फर्श टाईल्स, शॉवरचे पडदे आणि सीपीसी पॅकेजिंग
७	पॉलीथिलीन टेरिफाथलेट (पीईटी)	कार्बोनेटेड ड्रिंक्स बाटल्या, शेंगदाणा बटर जार, प्लास्टिकची फिल्म आणि मायक्रोवेव्हबल पॅकेजिंग
८	पॉलीप्रॉपलीन (पीपी)	बाटलीचे झाकण, मद्यपाना, दही कंटेनर, उपकरणे, कार फेंडर (बंपर्स) आणि <u>प्लास्टिक प्रेशर पाइप सिस्टम्स</u>
९	पॉलिटायरेन (पीएस)	फोम शेंगदाणे , अन्न कंटेनर, प्लास्टिक टेबलवेअर, डिस्पोजेबल कप, प्लेट्स, कटलरी, <u>कॉम्पॅक्ट-डिस्क</u> (सीडी) आणि कॅसेट बॉक्स
१०	उच्च प्रभाव पॉलिस्टेनरिन (एचआय पीएस)	रेफ्रिजरेटर लाइनर्स, फूड पॅकेजिंग आणि व्हेडिंग कप
११	पोलिविनायल क्लोराईड (पीव्हीसी)	प्लंबिंग पाईप्स आणि गटरिंग, शॉवर पडदे, विंडो फ्रेम आणि फर्श
१२	पॉलिव्हिनालिडीन क्लोराईड (पीव्हीडीसी)	अन्न पॅकेजिंग

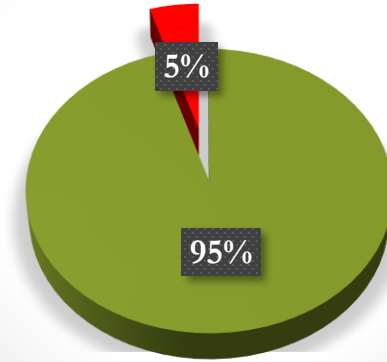
प्लास्टीक कचरा निर्मितीचे आकारमान

महाराष्ट्र राज्यातील महानगरपालिका व नगरपालिका यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या माहितीनुसार सन 2016 ते 2017 मध्ये महाराष्ट्र राज्यातून एकूण २३,४४९.६६ मे.टन प्रतिदिन घनकचरा निर्माण झाला असून त्यात प्लास्टीक कचऱ्याचे जास्तीत जास्त ५ ते ६ % इतके अंश गृहित धरल्यास सरासरी १२०० मे.टन प्रतिदिन एवढा प्लास्टीक कचरा महाराष्ट्र राज्यातून निर्माण होतो.

मुंबईमध्ये ४०० ते ४५० मे.टन प्रतिदिन

महाराष्ट्रातील घनकचरा

- नागरी घनकचरा
- प्लास्टीक कचरा

प्लास्टिकचे दुष्परिणाम

- शास्त्रज्ञांनी न गंजणारी, वजनाने हलकी अशी आणि टिकाऊ वस्तू म्हणजे 'प्लास्टिक' हा पदार्थ बनवला खरा; पण तो टिकाऊ झाल्यावर त्याचा जिवाणुंमुळे व्हास होत नसल्याने तो नष्ट करता येत नाही. त्यामुळे प्रदूषण होते. परत वापरात न आणता येणारे प्लास्टिकचे पदार्थ टिकाऊचे कुठे आणि त्यांची विल्हेवाट लावायची कशी, ही समस्या जगभर चर्चिली जात आहे.
- एका प्लास्टिक पिशवीचे विघटन होण्यात १०० वर्षांपेक्षा अधिक कालावधी व्यय होतो. या काळात त्या प्लास्टिकचे विघटन होऊन मोठ्या प्रमाणात रासायनिक घटक बाहेर पडतात. त्यामुळे त्या भागातील जमीन नापीक होण्याची प्रक्रिया चालू होते.
- प्लास्टिकच्या पिशव्या जलाशयात जातात. हे प्लास्टिकयुक्त पाणी शेतीला दिले गेल्यास त्या भूमीच्या धारणक्षमतेवर, तसेच उत्पन्नावर परिणाम होतो.
- २६ जुलै २००५ च्या मुसळधार पावसानंतर मुंबईत जो महाप्रलय आला, त्याला जी अनेक कारणे होती त्यांपैकी 'प्लास्टिक पिशव्यांचा वापर' हेही एक कारण होते.
- प्राण्यांच्या पोटात कचऱ्यातील प्लास्टिक जाऊन त्यांना आजार होणे यांसारख्या गंभीर समस्या निर्माण झाल्या आहेत.

- एकदा निर्माण झालेलं प्लास्टिक हे कधीच नष्ट होत नाही. या उलट त्याचे तुकडे पडून ते इतरत्र जमिनीत, समुद्रात, नदी-नाल्यात मिसळत जाऊन ते प्राण्यांच्या तोंडी येतात. काही वेळेस असे प्राणी मनुष्याच्या पोटात गेल्यावर याच प्लास्टिकचा अंश आपल्याही पोटात जात असतो.
- जगात आज निव्वळ प्लास्टिकच्या वापरापासून होत नसेल इतकं नुकसान केवळ प्लास्टिक बॅग (थैली किंवा पातळ पिशवी)च्या वापरामुळे होत आहे. प्लास्टिकची पिशवी निर्माण झाल्यानंतर ती नष्ट होण्यासाठी खुप वर्षे लागतात.
- या पिशव्यांचा कचरा ही आज जगाची सार्वत्रिक समस्या बनलेली आहे. हा कचरा गाळ बनून आपल्या, सांडपाणी वाहून नेणा-या पाईप्समध्ये, गटारांमध्ये, जमिनीत, नाल्यांमध्ये, नद्या व समुद्रात अडकून राहतो. असा कचरा साठल्यामुळे कित्येक कसदार जमिनी नापीक बनल्याची उदाहरणं आहेत.
- प्लास्टिकचा कचरा जाळल्यामुळे पोलिक्लोरिनेटेड डायबेन्झो - डाइऑक्सिन व पोलिक्लोरिनेटेड डायबेन्झोफुरान सारख्या कर्करोग जन्य वायुंचे उत्सर्जन होते.

प्लास्टीक कचरा व्यवस्थापन नियम

- महाराष्ट्र राज्यामध्ये प्लास्टिक पिशव्यांच्या उत्पादन व वापरावर नियंत्रण ठेवण्याकरीता महाराष्ट्र शासन स्तरावर महाराष्ट्र विघटनशील व अविघटनशील कचरा (नियंत्रण) कायदा, 2006, महाराष्ट्र शासनाने, दि. 3 मार्च, 2006 रोजी प्लास्टिकच्या पिशव्यांचे (कॅरी बॅग) उत्पादन व वापर या करीता 2006 साली नियमांची तरतूद केली आहे.
- या नियमानुसार, कॅरी बॅग 50 मायक्रॉनपेक्षा कमी जाडीच्या व 8 इंच X 12 इंच आकारापेक्षा कमी असलेल्या बॅगांचे उत्पादन, विक्री किंवा वितरण करण्यास बंदी आहे.
- महाराष्ट्र प्लास्टिक पिशव्यांचे (कॅरी बॅग) (उत्पादन व वापर) (सुधारणा) नियम, 2007 नुसार अंमलबजावणी करण्यासाठी खालील सक्षम अधिकारी आहेत.
 १. महापालिका आयुक्त किंवा महापालिका आयुक्तांनी नामनिर्देशित केलेला अन्य कोणताही अधिकारी
 २. राज्य प्रदूषण नियंत्रण मंडळाचे सदस्य सचिव किंवा मंडळाने नामनिर्देशित केलेला उप-प्रादेशिक अधिकाऱ्याच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेला अन्य कोणताही अधिकारी,
 ३. उद्योग विभागाचे विकास आयुक्त (उद्योग) किंवा विकास आयुक्त (उद्योग) यांनी नामनिर्देशित केलेला उपसंचालकांच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेला अन्य कोणताही अधिकारी,
 ४. संबंधित जिल्हयाचा जिल्हाधिकारी, किंवा जिल्हाधिकाऱ्यांनी नामनिर्देशित केलेल्या तहसिलदाराच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेला अन्य कोणताही अधिकारी
 ५. नगरपालिकेचे मुख्य अधिकारी

- प्लास्टिकपासून बनविण्यात येणाऱ्या वस्तूंचा सर्वसामान्य जनतेकडून मोठ्या प्रमाणात होणार वापर
- पर्यटन स्थळे, धार्मिक स्थळे, समुद्र किनारे, चौपाट्या, ड्रेनेज लाईन, क्षेपण भूमि, मैदाने इ. ठिकाणी प्लास्टिक कचरा मोठ्या प्रमाणावर टाकणे.
- प्लास्टिकचे विघटन होण्यासाठी १०० वर्षांहून अधिक कालावधी लागतो, समुद्र किनारी तळाशी गेल्याने सागरी किनारा व तळाशी गेल्याने सागरी जीवांना धोका निर्माण होणे.
- ड्रेनेजमध्ये प्लास्टिक अडकून पावसाळ्यामध्ये पूर परिस्थिती निर्माण होणे, अशा घटकांमुळे जीवित व वित्त हानीसह मोठ्या प्रमाणात होत असल्याचे निदर्शनास येणे.
- प्लास्टिक वस्तूंच्या अमर्यादित वापरामुळे व त्याच्या अयोग्य व्यवस्थापनामुळे होणारे पर्यावरणीय दुष्परिणाम रोखण्यासाठी महाराष्ट्र राज्यात प्लास्टिक वस्तूंच्या वापराचा निर्बंध घालण्याबाबतची संकल्पना पुढे आली.
- या अनुषंगाने सप्टेंबर २०१७ मध्ये मा.मंत्री पर्यावरण यांनी गुढीपाडव्याच्या मुहूर्तावर प्लास्टिकच्या काही वस्तूंच्या वापरावर बंदी घालण्याचे संकेत दिले.

- सदर प्लास्टिक कचऱ्यामुळे होणाऱ्या पर्यावरणीय ऱ्हास होऊ नये, याकरिता महाराष्ट्र शासन मुंबईसह संपूर्ण राज्यामध्ये पूर्णपणे प्लास्टिक पिशव्या उत्पादन, वापर, संग्रह/विक्री यावर बंदी घालण्याच्या धोरणाच्या अनुषंगाने सहा विभागीय आयुक्तस्तरावर डिसेंबर २०१७ ते जानेवारी २०१८ या कालावधीत बैठका घेण्यात आल्या.
- तसेच दि.२ जानेवारी २०१८ च्या पत्रान्वये शासनाने प्रस्तावित प्लास्टिक कॅरी बॅग बंदीच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने जाहिर सूचना व आदेश पारीत केले असून सदर सूचना व आदेश जनतेच्या माहितीस्तव दैनिक वृत्तपत्रामध्ये प्रकाशित केले होते.
- तद्नंतर महाराष्ट्र शासनाने दि.२३ मार्च २०१८ रोजी महाराष्ट्र विघटनशील व अविघटनशील कचरा (नियंत्रण) कायदा २००६ अंतर्गत महाराष्ट्र प्लास्टिक व थर्माकॉल अविघटनशील वस्तुंचे (उत्पादन, वापर, विक्री, वाहतूक, हाताळणी, साठवणूक) अधिसूचना २०१८ प्रसिध्द केली आहे. तसेच ११ एप्रिल २०१८ रोजी सुधारीत अधिसूचना प्रसिध्द करण्यात आली आहे.

महाराष्ट्र प्लास्टिक व थर्माकॉल अविघटनशील वस्तुंचे
(उत्पादन, वापर, विक्री, वाहतूक, हाताळणी, साठवणूक)
अधिसूचना २०१८

व्याख्या

प्लास्टिक याचा अर्थ असा पदार्थ ज्याच्यामध्ये पॉलिमर्स जसे पॉलिइथिलीन, टेट्राथॅलेट, हायडेन्सीटी पॉलिइथिलीन, व्हीनाईल, लोडन्सीटी पॉलिइथिलीन, पॉलिप्रोपीलीन, पॉलिस्टायरीन रेझीन, पॉलिस्टायरीन (थर्मॉकॉल), नॉन वोवन पॉलिप्रोपीलीन, मल्टी लेअर्ड कोएक्सक्रुडर पॉलिप्रोपीलीन, पॉलिटेट्राथॅलेट, पॉलिअमाईडस, पॉलिमिथाईल, मिथॅअॅक्रीलेट व प्लास्टिक मायक्रो बिडस् इ.

कम्पोस्टेबल प्लास्टिक म्हणजे असे प्लास्टिक ज्याचे जैविक पध्दतीने विघटन होऊन कार्बनडाय ऑक्साईड, पाणी, अकार्बोनिक् संयुगे व बायोमास तयार होतांना नैसर्गिक विघटनशील पदार्थांच्या विघटनाच्या सामान्य प्रमाणानुसार असेल व ज्याद्वारे दृश्य, घातक विषारी पदार्थांची अशा प्रक्रिये दरम्यान निर्मिती होत नाही आणि असे प्लास्टिक भारतीय मानक आय एस किंवा आय एस ओ १७०८८ : २००८ मध्ये वेळोवेळी केलेल्या बदलाशी अनुरूप असतील.

प्लास्टिक बॅगज म्हणजे प्लास्टिक मटेरिअल पासून प्लास्टिक वस्तूंची ने-आण करण्यासाठी किंवा वस्तु हाताळण्यासाठी किंवा पॅकेजिंगसाठी, हॅन्डल असलेली व हॅन्डल नसलेली, अशी पिशवी ज्यामध्ये नॉन वोवन पॉलिप्रोपीलीन पासून बनविलेल्या पिशवी व ज्यामध्ये उत्पादनाच्या ठिकाणी उत्पादन प्रक्रिये दरम्यान अनिवार्य वेष्टनासाठी वापरात येणारे प्लास्टिक आवरण वा पिशवी यांचा समावेश आहे.

थर्माकॉलपासून बनविलेली वस्तु म्हणजे पॉलिस्टायरिनपासून बनविलेली कोणतीही वस्तु

पीईटी व पीईटीई बाटल्या म्हणजे पॉलिईथीलीन टेट्राथॅलेट (पी ई टी) व पॉलिथिलीन टेट्राथॅलेट इस्टर्स (पी ई टी ई) पासून बनविलेल्या बाटल्या ज्यांचा निम्न द्रव पदार्थ, द्रव पदार्थ, पाणी इ.साठविण्यासाठी वापर केला जातो.

सदर अधिसूचने अंतर्गत राज्यात खालील बाबींवर बंदी आहे.

- प्लास्टिक पासून बनविल्या जाणाऱ्या पिशव्या तसेच थर्माकॉल व प्लास्टिक पासून बनविण्यात येणाऱ्या व एकदाच वापरल्या जाणाऱ्या डिस्पोजेबल वस्तुय, हॉटेलमध्ये अन्न पदार्थ पॅकेजिंग साठी वापरले जाणारे भांडे व वाटी, स्ट्रॉ, नॉन वोवन पॉलिप्रोपीलीन बॅगज, द्रव पदार्थ साठविण्यासाठी वापरात येणारे प्लास्टिक पाऊच/कप सर्व प्रकारचे अन्न पदार्थ, धान्य इ.साठविण्यासाठी व पॅकेजिंग साठी वापरले जाणारे प्लास्टिक वेष्टन इ.चे उत्पादन, वापर, साठवणूक, वितरण, घावूक व किरकोळ विक्री, आयात व वाहतूक
- सजावटीसाठी प्लास्टिक व थर्माकॉलचा वापर

तसेच खालील बाबीं अटी व शर्ती च्या अधिन राहून बंदीमधून वगळण्यात आल्या आहेत.

- औषधांच्या वेष्टनासाठी वापरण्यात येणारे प्लास्टिक
- खादय पदार्थ साठविण्या योग्य उच्च दर्जा प्राप्त बिसफेनॉल-अ विरहित पीईटी व पीईटीई पासून बनविलेल्या व ज्यावर पुर्नचक्रणासाठी पूर्वनिर्धारित पुर्नखरेदी ठळकपणे छापलेली असेल अशा बाटल्यांचा वापर खरेदी, विक्री व साठवणूक काही अटींच्या अधिन राहून अनुज्ञेय असेल.
- वन व फलोत्पादनासाठी, कृषी , घनकचरा हाताळणी इ.प्रयोजनासाठी लागणाऱ्या रोप वाटिकांमध्ये वापरण्यात येणारी फक्त कंपोस्टेबल प्लास्टिक पिशवी वा प्लास्टिक. तथापि अशा प्रयोजनासाठी वापरण्यात येणाऱ्या पिशवी / शीटवर ढळकपणे तसेच निर्देशित वापरासाठी फक्त असे स्पष्ट लिहिलेले असावे. तथापि, अशा कंपोस्टेबल बॅगजच्या विक्री किंवा विक्री पुर्वी उत्पादकाने किंवा विक्रेत्याने केंद्रिय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाकडून अशा बॅगज कंपोस्टेबल असल्याबाबत प्रमाणित करून घेणे बंधनकारक असेल.
- विशेष आर्थिक क्षेत्र, निर्यातीसाठी विविक्षित उद्योग इ.मध्ये फक्त निर्यातीसाठी प्लास्टिक व प्लास्टिक पिशवीची उत्पादने
- उत्पादनाच्या ठिकाणी उत्पादनाच्या प्रक्रिये दरम्यान अनिवार्य वेष्टनासाठी वापरण्यात येणारे प्लास्टिक आवरण वा पिशवी

दूधाच्या पॅकेजींगसाठी अन्न साठवणूकीचा दर्जा असलेल्या परंतू ५० मायक्रॉनपेक्षा कमी जाड नसलेल्या प्लास्टिक पिशव्या वगळण्यांत आल्या आहेत.

पुर्नखरेदी पध्दती विकसित करण्यासाठी अशा पिशव्यांवर पुर्नचक्रणासाठी पूर्वनिर्धारित किंमत जी रु.०.५० पेक्षा कमी नसेल ती ठळकपणे छापलेली असावी.

पुर्नचक्रणासाठी अशा पिशव्यांची संकलन व्यवस्था विकसित करण्यासाठी दूध डेअरी, वितरक व विक्रेते यांनी अशा पुर्नचक्रणासाठी निर्धारित छापील पुर्नखरेदी किंमतीनुसार अशा पिशव्या पुर्नखरेदी करणे बंधनकारक असेल. तसेच दूध डेअरी व दूध वितरकांनी दुधाच्या पिशव्यांऐवजी काचेच्या बाटलीचा किंवा पर्यावरणपूरक पर्यायांचा वापर करण्याची व्यवस्था निर्माण करण्याचा प्रयत्न करावा.

• राज्यात खाद्यपदार्थ साठविण्यायोग्य उच्च दर्जा प्राप्त बिसफेनॉल-अ विरहित पीईटी व पीईटीपासून बनविलेल्याव ज्यावर पुनर्चक्रणासाठी पुर्वनिर्धारित पुनर्खरेदी किंमत ठळकपणे छापलेली असेल अशा बाटल्यांचा वापर,उत्पादन, खरेदी, विक्री व साठवणूक खालील अटींच्या अधिन राहून अनुज्ञेय असेल.

• उत्पादक, वितरक व विक्रेते यांनी पर्यावरणासंबंधी विस्तारीत जबाबदारी अशा पुर्वनिर्धारित पुनर्खरेदी किंमत निश्चीत केलेल्या पीईटी व पीईटीई बाटल्यांच्या पुनर्चक्रणासाठी पुनर्खरेदी ठेव व्यवस्था (बायबॅक डिपॉझिटरी सिस्टम) निर्माण करून पुरेशी क्षमता असलेले संकलन केंद्र, रिव्हर्स वेंडींग मशिन, क्रशिंग मशिन व पुनर्चक्रमण केंद्राबरोबर सांगड घालून साखळी निर्माण करणे इ. हे नियम प्रकाशित होण्याच्या तारखेपासून तीन महिन्यांच्या आत मोक्याच्या ठिकाणी जसे मॉल्स, मल्टीप्लेक्ससेस, हॉटेल्स, दुकाने, पर्यटन स्थळे, सागरी चौपाटया, किल्ले, सार्वजनिक ठिकाणे इ. कार्यान्वित करणे बंधनकारक असेल.

• अशा वापरलेल्या बाटल्यांची दुकानदार, विक्रेते यांना छापलेल्या पुनर्खरेदी किंमतीनुसार पुनर्खरेदी करणे बंधनकारक असेल

एक लिटर व त्यापेक्षा जास्त आणि एक लिटरपेक्षा कमी द्रवधारणा क्षमता असलेल्या पीईटी / पीईटीई बाटल्यांवर पुनर्खरेदी किंमत अनुक्रमे रु.१ आणि रु.२ अशी ठळकपणे छापलेली असावी.

- या अधिसूचनेच्या अंमलबजावणीसाठी व नियमांतर्गत कारवाई करण्यासाठी महाराष्ट्र अविघटनशिल कचरा (नियंत्रण) कायदा २००६ च्या कलम १२ अन्वये प्रदान केलेल्या अधिकारांतर्गत कारवाई करण्यासाठी खालील अधिकाऱ्यांना त्यांच्या कार्यक्षेत्रात प्राधिकृत करण्यात आले आहे.
- महानगरपालिका आयुक्त, उपायुक्त, शॉप्स अँड एस्टॅबलिशमेंट अधिकारी व निरीक्षक, अनुज्ञाप्ती निरीक्षक, स्वच्छता निरीक्षक, आरोग्य निरीक्षक, आरोग्य अधिकारी, प्रभाग अधिकारी किंवा आयुक्त यांनी नामनिर्देशित केलेला अधिकारी तसेच सर्व नगरपालिकांचे मुख्य अधिकारी व त्यांनी नामनिर्देशित केलेले अधिकारी
- जिल्हाधिकारी, उप जिल्हाधिकारी, उप विभागीय अधिकारी, तहसिलदार, तलाठी व जिल्हाधिकारी यांनी नामनिर्देशित केलेले इतर अधिकारी
- मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हापरिषद, गट विकास अधिकारी, आरोग्य अधिकारी, विस्तार अधिकारी, जिल्हा शिक्षण अधिकारी, गट शिक्षण अधिकारी, ग्राम सेवक

- सदस्य सचिव, प्रादेशिक अधिकारी, उप प्रादेशिक अधिकारी, क्षेत्र अधिकारी, म.प्र.नि.मंडळ, शास्त्रज्ञ श्रेणी – १ व २ व संचालक, पर्यावरण
- उपायुक्त, पुरवठा, जिल्हा पुरावठा अधिकारी
- संचालक, आरोग्य सेवा, उप संचालक, आरोग्य अधिकारी
- संचालक, प्राथमिक व उच्च शिक्षण
- सर्व टूरीझम पोलीस, पोलीस निरीक्षक, पोलीस उप निरीक्षक, मोटर वाहन निरीक्षक, वाहतूक पोलीस, सह व्यवस्थापकिय संचालक, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ किंवा त्यांनी प्राधिकृत केलेले अधिकारी
- आयुक्त (राज्यकर) व सर्व राज्यकर अधिकारी
- फॉरेस्ट रेंज ऑफिसर, उपवन संरक्षक किंवा त्यांनी नामनिर्देशित केलेले अधिकारी

- या अधिसूचनेच्या अंमलबजावणीमध्ये गाव पातळीवर किंवा शहरी भागात सहभागी होण्यासाठी इच्छुक व्यक्तींनी, व्यक्तींच्या समुहांनी, सेवाभावी संस्था, औद्योगिक घटकांची संघटना, स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे सदस्य इ.नी या नियमांतर्गत प्राधिकृत अधिकाऱ्यांकडे नोंदणी करावी.
- अशी नोंद केलेल्या व्यक्ती, व्यक्ती समुह, सेवाभावी संस्था औद्योगिक घटकांची संघटना, स्थानिक स्वराज्य संस्थेचे सदस्य इ.या नियमांतर्गत प्राधिकृत अधिकाऱ्यांना नियमाच्या अंमलबजावणीत मदत करतील वा नियमांचे उल्लंघन करणाऱ्यांबाबत माहिती देतील किंवा प्राधिकृत अधिकाऱ्यांना दंड आकारणे, प्लास्टिक वा थर्मोकॉल पासून बनविलेला माल जप्त करणे, गुन्हा नोंदविण्यास मदत करणे इ. कार्यपार पाडण्यासाठी सहाय करतील.

महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने उदयोग उभारणी संमतीपत्र, उत्पादन सुरु करण्याचे संमतीपत्र व संमतीपत्र नुतनीकरण देतांना प्लास्टिक उत्पादकांनी अनुज्ञेय वस्तुंवर पुनर्चक्रण किंमत व पुनर्खरेदी किंमत स्पष्टपणे छापलेली असावी अशी अट घालावी व या अटीचे उल्लंघन करणाऱ्या उदयोगांवर कायदेशिर कारवाई करावी.

या नियमांच्या अंमलबजावणीसाठी कालावधी खालीलप्रमाणे

अ.क्र.	संबंधीत घटक	अंमलबजावणीचा कालावधी	
		कृती	कालावधी
१	उत्पादक	बंदीत वस्तुंचे उत्पादन व विक्री	अधिसूचनेच्या दिनांकापासून
		उपलब्ध साठ्याची विल्हेवाट १.राज्यातील क्षेत्राबाहेर विक्री २.प्राधिकृत पुर्नचक्रण करणाऱ्या घटकास किंवा उद्योगास विक्री	अधिसूचनेच्या दिनांकापासून तीन महिन्यांच्या आत
२	विक्रेते, किरकोळ	विक्री व बंदी	अधिसूचनेच्या दिनांकापासून
	विक्रेते, व्यापारी, वितरक	उपलब्ध साठ्याची विल्हेवाट १ राज्यातील क्षेत्राबाहेर विक्री २. प्राधिकृत पुर्नचक्रण करणाऱ्या घटकास किंवा उद्योगास विक्री ३ स्थानिक स्वराज्य संस्थेकडे शास्त्रीय विल्हेवाटीसाठी किंवा पुर्नचक्रणासाठी हस्तांतरण करणे आणि पुर्नप्रक्रियेत जमा होणारे प्लास्टिक, कचरा व पीईटी बाटल्या या प्राधिकृत पुर्नचक्रण करणाऱ्या घटकांस व उद्योगास तयार केलेल्या संकलन पध्दतीनुसार देणे.	अधिसूचनेच्या दिनांकापासून तीन महिन्यांच्या आत

अ.क्र.	संबंधीत घटक	अंमलबजावणीचा कालावधी	
		कृती	कालावधी
३	वापरकर्ते	बंदीत वस्तुंचा वापर	अधिसूचनेच्या दिनांकापासून
		<p>वैयक्तिक व्यक्तींकडे सध्या उपलब्ध असलेल्या प्रतिबंधीत प्लास्टिक वस्तूंच्या विल्हेवाटीसाठी</p> <p>१ प्राधिकृत पुर्नचक्रण करणाऱ्या घटकास किंवा उद्योगास विक्री</p> <p>२ स्थानिक स्वराज्य संस्थेकडे शास्त्रीय विल्हेवाटीसाठी किंवा पुर्नचक्रणासाठी हस्तांतरण करणे.</p>	अधिसूचनेच्या दिनांकापासून तीन महिन्यांच्या आत
४	स्थानिक स्वराज्य संस्था	अस्तित्वातील बंदीत प्लास्टिक वस्तूंच्या घटकांच्या साठ्याचे किंवा त्यापासून निर्माण होणाऱ्या कचऱ्याचे संकलन, वाहतूक व्यवस्था करून तो प्राधिकृत पुर्नचक्रण करणाऱ्या घटकांस किंवा शास्त्रीय विल्हेवाटीसाठी व्यवस्था निर्माण करणे	अधिसूचनेच्या दिनांकापासून तीन महिन्यांच्या आत

दंड

महाराष्ट्र अविघटनशिल कचरा (नियंत्रण) नियम २००६ अंतर्गत सदर अधिसूचनेचे उल्लंघन केल्यास खालीलप्रमाणे दंड आकारण्यात येईल.

अ.क्र.	गुन्ह्याचे स्वरूप	दंडाची रक्कम व स्वरूप
१	पहिला गुन्हा	रु. ५,०००/-
२	दुसरा गुन्हा	रु. १०,०००/-
३	तिसरा गुन्हा	रु. २५,०००/- व ३ महिन्याचा कारावास

समिती

- सदर अधिसूचनेमध्ये आवश्यक ती सुधारणा करणे व अंमलबजावणीबाबत आढावा घेऊन वेळोवेळी निर्णय घेणे यासाठी मा.मंत्री पर्यावरण यांच्या अध्यक्षतेखाली शक्ती प्रदत्त समिती गठीत करण्यात आली आहे.
- अद्यावत तंत्रज्ञान्याच्या आधारे अविघटनशिल कचऱ्याच्या विल्हेवाटीबाबत शासनास तांत्रिक मार्गदर्शन करण्यासाठी तज्ञ समिती गठीत करण्यात येणार आहे. सदर समिती शक्ती प्रदत्त समितीला वेळोवेळी यासंबंधीत शिफारशी करेल.

अंमलबजावणी प्राधिकरणे खालील नमुना अ मध्ये राज्य शासनास त्यांचा त्रैमासिक अहवाल सादर करतील.

१२ महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग चार-व, शुक्रवार, मार्च २३, २०१८/चैत्र २, शके १९४०
नमुना "अ"

- १) अहवालाचा कालावधी : पासून पर्यंत
- २) अंमलबजावणी करणाऱ्या संस्थेचे नांव व पत्ता :
- ३) अधिनियमा अंतर्गत प्रकाशित झालेल्या नियमांची अंमलबजावणी करणाऱ्या अधिकाऱ्याचे नांव:
- ४) दूरध्वनी क्रमांक (कार्यालयीन) :
- ५) ई-मेल आयडी :
- ६) कार्यक्षेत्रात नियमांचे उल्लंघन झाल्यामुळे दाखल झालेल्या प्रकरणांची संख्या :

कार्यक्षेत्र	आपसात मिटविण्यात आलेली प्रकरणे		तिसरा गुन्हा	न्यायालयात दाखल प्रकरणांची संख्या	न्यायप्रविष्ट प्रकरणांची संख्या	वसूल केलेल्या दंडाची रक्कम	अभिप्राय
	पहिला गुन्हा	दुसरा गुन्हा					

१. _____
विभागाची एकूण
२. _____
विभागाची एकूण
एकूण निव्वळ _____
- ७) नियमांच्या परिणामकारक अंमलबजावणीसाठी हाती घेतलेल्या विशेष मोहिमेची सविस्तर माहिती:
- ८) पहिला गुन्हा आणि दुसरा गुन्हा करणाऱ्यांची यादी :
- ९) अंमलबजावणी करणाऱ्या संस्थांची त्यांच्या कार्यक्षेत्रात जनजागृतीसाठी हाती घेतलेल्या कार्यक्रमांची सविस्तर माहिती :
- १०) तत्संबंधीची माहिती :

(प्रतिवेदन प्राधिकरणाची स्वाक्षरी)

धन्यवाद ...।